

*Zpravodaj
města Štramberka*

2/2004

O B S A H

<i>Vojtěch Petráš</i> Cestou na Skalky, kresba kolorovaná akvarelem, cca 1930	titulní strana obálky
<i>Vojtěch Petráš</i> Štramberská květena vápenomilná — Bělotrň obecný, rod bělotrň, složnokvětě 30. 7. 1960, výška 130 cm. Roste na kamenitých skalkách	2. strana obálky
<i>Věra Michnová</i> Zprávy z radnice	4
Jak jsme společensky a kulturně prožili druhé čtvrtletí 2004	5
Dny klasické kytary	8
<i>Bohumil Kresta</i> O vzniku vlajky Evropské unie	10
<i>Josef Vášek</i> 100 let modlitebny Českobratrské církve evangelické ve Štamberku (foto archiv MZB)	11
<i>Karel Hrček</i> Bude se ve Štamberku znovu vyrábět cement?	14
Ekologické aktuality a zajímavosti	15
<i>Bohumil Kresta</i> Námluvy ve Štamberku	17
<i>Josef Marek</i> Štramberský kroj	18
<i>Mgr. Jana Milichová</i> Škola ve Štamberku — školní rok 2003/2004	20
<i>Josef Marek</i> VII. Štramberská divadelní přehlídka	21
<i>Prof. Josef Vojtěch Hrabovský, BsME, BsEE, MS, BAS</i> Vykladané koláče	23
<i>Bohumil Kresta</i> Historiky starých kamenářů, část IV.	24
<i>K. J. Maška</i> Pravěké nálezy ve Štamberku, část IV., kresba Vojtěch Petráš	25
<i>Vojtěch Petráš</i> Vzpomínky, část VIII., kresba Vojtěch Petráš	28
Chvála štramberského nářečí (pokračování)	30
<i>Petr Pavlík (fotografie)</i> Cestou k Jaroňkově uličce, 90. l. 20. století	3. strana obálky
<i>Jaroslav Michna (fotografie)</i> Štamberk — Horní Bašta, léto 2002	4. strana obálky

ZPRAVODAJ MĚSTA ŠTRAMBERKA č. 2/2004

Zodpovědný redaktor: Aleš Durčák. **Redakční rada:** Karel Hrček, PhDr. Anna Hřčková, Bohumil Kresta, Josef Marek, Věra Michnová, Mgr. Jana Milichová a Vojtěch Petráš. **Jazykové korektury:** Aleš Durčák. Copyright si podržují autoři, kteří rovněž ručí za věcnou správnost jednotlivých příspěvků. Redakce si vymezuje právo stylistických úprav a krácení textu. Nevyžádané materiály zůstávají součástí archivu ZMŠ. Adresa redakce: Muzeum Zdeňka Buriana, Náměstí 456, 742 66 Štamberk, tel.: 556 852 240, e-mail: mzb@stramberk.cz. **Vydává:** Městský úřad Štamberk (tisk povolen rozhodnutím č.j. 1217/94–RR–408 referátu regionálního rozvoje Okresního úřadu v Novém Jičíně dne 3. 11. 1994). Vychází: 4× ročně. **Výroba:** Tiskárna a nakladatelství *BeaTris*, Dobrá. Červen 2004.

Zprávy z radnice

Věra Michnová

Velké akce, kterými v posledním období město žije jsou rekonstrukce a přístavba objektů Základní školy. V letošním roce byla zahájena 1. etapa rekonstrukce, která zahrnuje opravu střechy, výměnu oken, utepení objektu a výměnu palubovky. V dalších etapách by se měla přistavět část budovy ZŠ (poslední křídlo), kde vzniknou 3 kmenové učebny a v suterénu tolik nutné a potřebné šatny pro žáky, dále se zrekonstruje a utepí spojovací chodba mezi ZŠ a tělocvičnou, kde jsou obrovské úniky tepla, učebna přírodopisu, dále se počítá s přístavbou nad vchodem do tělocvičny, kde by měl vzniknout menší víceučelový sál asi pro 250 sedících lidí s příslušenstvím a balkónem s možností sledování akcí probíhajících ve velké tělocvičně, rekonstrukce suterénu s restaurací a saunou a konečně rekonstrukce a nástavba šaten na volejbalovém hřišti.

Další akcí, která určitě potěšila milovníky koupání a plavání, je rekonstrukce bazénu na Libotíně. Záměr, který vyžaduje mnohé milióny, na výstavbu aqua parku se oddálil z důvodu nedostatku financí a také proto, že navržený projekt není přesně podle představ zastupitelů a je příliš drahý na realizaci. Z těchto důvodů se radní a posléze i zastupitelé rozhodli ke kompromisu. Byla provedena rekonstrukce celého bazénu spočívající v opravě dna, stěn a vrchních ochozů, byla zřízena vodovodní a elektrická přípojka k vrtu na doplňování vody v bazénu, technické úpravy a opravy čističky vody a sociálního zařízení aj. úpravy, což předurčuje životnost takto opraveného koupaliště nejméně na 2 až 3 roky do doby dorážení financí na velkou rekonstrukci celého areálu koupaliště.

Už delší dobu se vedly diskuze o možnosti odkoupení bývalé ubytovny patřící Kotouči Štramberk, s.r.o. za celkem výhodnou cenu, rekonstrukci celé budovy a přestavbě na nové bytové jednotky. Nakonec je budova města a rekonstrukce v plném proudu. Na tuto přestavbu jsme získali dotaci z programu Ministerstva pro místní rozvoj ČR na podporu výstavby nájemních bytů ve výši 13,2 mil. Kč. Jenže nastal problém, kam s nájemníky, kteří zde bydlí. Rekonstrukce potrvá určitě nejméně půl roku. Jedná se o 24 bytových jednotek. Někteří z nájemníků to řešili ubytováním u příbuzných, jiným muselo město najít náhradní bydlení.

Otázka znovuootevření a výstavby nového závodu cementárny vstoupila do fáze stavebního řízení.

Co vedení města i zastupitele hodně trápí jsou nevyužité budovy bývalé oční léčebny. Pořád se nedaří najít smysluplné využití tohoto zachovalého komplexu budov v krásném prostředí. Nyní se zastupitelstvo rozhodlo vyhlásit výběrové řízení na odprodej. Nelze říci, že by o tuto nemovitost nebyl zájem, ale vždy se vyskytnou nějaké překážky buď v podobě byrokracie ve zdravotnictví nebo finanční nedostupnosti nebo další příčiny a důvody. Byl zájem vybudovat zde lázně, rehabilitační středisko, domov důchodců, relaxační středisko pro cizince apod.

Další oríšek, který musí město rozlousknout, je jak dále s Bytovou správou. Rada doporučila zastupitelstvu převod správy bytů na firmu REKAZ — realitní kancelář, s.r.o. Kopřivnice. Zastupitelstvo nakonec rozhodlo, že rada vyhlásí výběrové řízení na zajištění správy obytných domů, bytů a nebytových prostorů tak, aby se toto řešení realizovalo 1. 1. 2005. Připravuje se další privatizace bytového fondu ve Štramberku.

Každé město má dost problémů k řešení a většinou málo financí k placení, ale nejsme v tom sami. Není to útěcha, jen konstatování.

Jak jsme společensky a kulturně prožili druhé čtvrtletí roku 2004

Věra Michnová

Vesna nás letos dost zaskočila svou proměnlivou podobou, která spíše připomínala předjaří, než kouzelnou flétnu teplého a slunečného jara.

Duben jsme zahájili závěrem Štramberské divadelní přehlídky amatérských divadelních souborů. 2. dubna vystoupil DS Kotouč Štamberk se soutěžní hrou Golem J. Voskovce a J. Wericha.

4. dubna jsme přivítali na závěrečném večeru při vyhodnocení výsledků divadelní přehlídky režiséra Zdeňka Trošku, Václava Glazara, Vilmu Mayerovou a členy kabaretu Srdce a kámen.

V týdnu od 5. dubna do 9. dubna měli možnost navštívit budoucí žáčci mateřskou školu na Zauličí, byl totiž pro ně připraven Týden otevřených dveří.

Také MŠ na Bařinách měla pro své zájemce dne 6. dubna Den otevřených dveří. Téhož dne totiž slavila své 45. výročí otevření školy.

8. dubna uspořádal DDM Štamberk 1. záchrannou expedici aneb společný výstup na Javorník k prameni živé vody pro všechny věkové kategorie, především ale pro děti.

10. dubna proběhlo slavnostní otevření hradu Štamberka za spoluúčasti starosty města Ing. Jana Sochy a účinkování dětského divadelního souboru Divadla pod věží. Akci uspořádal kastelán Pavel Černý spolu s Karlou Harrandovou.

14. dubna byly v Kulturním domě široké veřejnosti představeny strategické projekty města Areál rekreace a relaxace Libotín a Rekonstrukce a přístavba objektů ZŠ Štamberk s podtitulem Kde na to vzít a nekrást. Projekty představili jejich autoři.

Dne 17. dubna proběhly na území našeho města hned tři akce. Jednak si u nás na hradě dali dostaveníčko turisté Moravskoslezského kraje, jako doprovodná akce tohoto setkání předvedli naši šermíři Skupiny scénického šermu Allegros své umění a turisty přivítal starosta města Ing. Jan Socha. Jednak se sešli běžecí nadšenci na startu 24. ročníku silničního běhu Štramberské desítky, kterou každoročně pořádá ZO OS KOVO Kotouč Štamberk.

A jednak byla v odpoledních hodinách vernisáží zahájena výstava Zdeněk Burian a Gustav Krum — Knižní a časopisecké obálky v Muzeu Zdeňka Buriana. Úvodní slovo Věra Michnová a průvodní slovo k výstavě Aleš Durčák.

22. dubna proběhlo povinné očkování psů a koček proti vzteklině.

Den 24. duben měl být slavností 11. šermířského klání s dobovým jarmarkem. Slavnost se sice konala, ale vytrvale přšelo, z očekávaných nejméně 2—3 tis. návštěvníků přišlo asi jen 500. Ovšem šermíři šermovali, měli připraveno perfektní moderování akce, ukázky mučících nástrojů, hry a soutěže pro děti. Škoda námahy a starostí s tím spojených. Bohužel, počasí si nemůžeme dopředu objednat. I tak si náš spolek SŠ Allegros zaslouží obdiv a dík.

27. dubna v MŠ na Bařinách probíhal již 10. ročník pěvecké soutěže „Zpívání pod Trúbou“. Soutěže se zúčastnilo 22 dětí z mateřských škol z blízkého i dalekého okolí.

29. dubna jsme měli možnost být svědky dojezdu I. etapy mezinárodního cyklistického závodu žen Gracia–Orlová 2004 světového poháru. Etapa vedla z Dětmovic do Štamberka a měřila 99,5 km. Počasí bylo docela pěkné. Na Náměstí bylo plno závodnic a úpl-

ně ucané komunikace doprovodnými vozidly. V každém případě je moc zajímavé pozorovat ten sportovní ruch na našem historickém náměstí.

Měsíc lásky začal 8. ročníkem soutěže Fit rodina, kterou společně uspořádal DDM Štamberk spolu s komisí mládeže, sportu, využití volného času a školské na volejbalovém hřišti.

3. května proběhla v Kulturním domě veřejná schůze občanů se zastupiteli města k problematice správy městských nájemních bytů.

6. května jsme si připomněli 59. výročí osvobození města Štamberka a ukončení 2. světové války.

Ve dnech 7. a 8. května byl firmou Slumeko Kopřivnice proveden sběr nebezpečného odpadu.

Již 9. ročník Dnů klasické kytary probíhal ve dnech 7. 5. — 9. 5. v Kulturním domě. Jedná se o mezinárodní kytarový festival s koncerty, přednáškami a mistrovskými kurzy.

7. května koncerty Petrášková kytarového dua, tria a kvartetu, Duo Armonia a Vladislava Bláhy.

8. května v 16.00 hodin koncert účastníků a jejich hostů, v 18.00 hodin Kytarové duo Jiří Jirmal a Miloslav Klaus a ve 20.00 hodin William Feasley (USA).

9. května ve 14.00 hodin koncert účastníků a jejich hostů, v 15.30 hodin Brian Wright (Anglie) na renesanční loutnu a Jarmila Chaloupková (Česká republika) zpěv a v 17.30 hodin Komorní soubor Musica Gaudeans.

10. května proběhl 1. ročník Štamberšské ligy malé kopané na asfaltovém hřišti u ZŠ Štamberk. Pořadatelem byl DDM Štamberk.

V květnu vyhlásilo město Štamberk výběrové řízení na jednoho provozovatele hradu Štamberka.

18. května uspořádal DDM Štamberk ve spolupráci s instruktorem horolezectví Mgr. Luďkem Šebkem akci Neděle na skalách. Sice se nelozilo po skalách, ale na umělé horolezecké stěně v tělocvičně Základní školy ve Štamberku, ale přítomným zájemcům to zřejmě vůbec nevadilo. Nakonec se zúčastnili těchto aktivit i přítomní rodiče dětí.

21. května měly být dvě předpoutové zábavy. Jedna na volejbalovém hřišti, kterou pořádala skupina Radeg spolu se Sauna barem, nakonec skončili v Sauna baru, protože lilo jako z konve. Druhá akce Taneční večer se skupinou Cizinci na Bařinách byla odvolána úplně ze stejných důvodů.

22. května hlášený Country večer na Trúbě se také nekonal kvůli nepřízni počasí.

23. května byla Štamberšská pouť. Bylo zima.

27. května uspořádala ZUS Zdeňka Buriana žakovský koncert v sále Kulturního domu.

28. května se park u ZŠ rozezněl halasem dětských hlasů. Slavil se totiž Den dětí. Byly vyhlášeny výsledky soutěže v malování na témata „Co nebo kdo se ti líbí ve Štamberku“, „Duhový svět“ a „Moje oblíbené zvíře“. Byly připraveny různé soutěže a hry a nikdo neodešel s prázdnou. Doprovodnou akcí byla výstava soutěžních výtvarných prací v přírodní galerii v Národním sadu.

V rámci oslav Dne dětí k nám přijelo 4. června Zámecké divadlo z Vranové Lhoty a v přírodním prostředí Národního sadu sehrálo představení pro děti Kouzelník ze země OZ.

Osłavy svátku dětí pokračovaly na hradě, kde pro děti uspořádal nájemce Jaroňkovy útulny a Trúby Pavel Černý spolu s Karlou Harrandovou dětský den O kastelánův poklad. Byly připraveny soutěže i bohaté odměny. Vítěz si odnesl fotoaparát.

Zámecké divadlo z Vranové Lhoty v Národním sadu s představením Kouzelník ze země OZ, 4. června 2004. (foto V. Michnová)

Také v arboretu měli ostravští jeskyňáři připraven pro děti Dětský den v arboretu — lanový traverz nad arboretem na dny 5. a 6. června. Počasí se moc nevydařilo, ale několik zájemců se přece jen svezlo po laně dlouhém 250 m nad botanickou zahradou.

Další plánovaný Country večer na Trúbě dne 5. června manželům Bornovým nevyšel. Opět bylo deštivo a nevlídno.

Ve dnech 11. — 13. června proběhly volby do Evropského parlamentu.

Ani další letní večer se skupinou Cizinci v sobotu 19. června na hřišti Bařiny se nekonal kvůli nepříznivému počasí.

Deštivé počasí vyhnalo i Sdružení hudebníků dechového orchestru města Štramberka z amfiteátru do Kulturního domu, kde se konal 5. ročník Nokturna. Spoluúčinkoval pěvecký sbor Štěk z Velkých Losin. Výtěžek z dobrovolného vstupného byl věnován dětem z Dětského domova v Novém Jičíně.

Také pondělí 21. června neslibovalo nic dobrého. Měl k nám přijet profesionální portorikánský taneční soubor Guamanique a měli jsme naplánované vystoupení v amfiteátru pod věží s tím, že v případě nepříznivého počasí budou vystupovat v Kulturním domě. Ovšem stal se zázrak, kolem poledne přestalo pršet, zasvitlo slunce a oteplilo se. Vystoupení bylo v amfiteátru a mladí plnokrevní Portorikánci předvedli folklór latinské Ameriky. Bylo to úžasné vystoupení.

24. června sehrál dětský soubor Divadla pod věží lehce hororový příběh nejen pro děti Kdo osvobodí strašidlo?

Před námi je víkend, kdy ve dnech 25. — 27. června by měly být Dny města Štramberka. Doufám jen, že nám vyjde počasí. O průběhu oslav vás budu informovat až v dalším čísle zpravodaje.

Přeji vám všem krásné, teplé a slunečné léto a hezkou dovolenou.

Dny klasické kytary ve Štramberku

Věra Michnová

Dny klasické kytary se staly součástí kulturního a společenského života v našem městě. Letos se konal již 9. ročník tohoto hudebního festivalu ve dnech 7. 5. — 9. 5. 2004. Otcem myšlenky a matkou realizace je Ing. Vladislav Petrášek, velký nadšenec a umělec, vedoucí kurzu, přednášející a také interpret. Jeho jméno si vydobyla místo na výsluní ve světě klasické kytary. Tento festival postupně za devět let navštívilo velké množství studentů zájímavějších se o hru na klasickou kytaru a také na koncertech pravidelně účinkují přední čeští i zahraniční umělci — z Austrálie, Holandska, Slovenska, Jugoslávie, Ukrajiny, Běloruska, Španělska, Francie, Polska a letos i z Velké Británie a Spojených států amerických.

Za dobu svého trvání si tento kytarový festival získal značnou oblibu a uznání mezi kytaristy i ostatními hudebníky.

Na letošních dnech kytary vystoupili jednak účastníci kurzu ve svých dvou koncertech v sobotu 8. 5. 2004 a v neděli 9. 5. 2004 a jednak pozvaní hosté a přednášející pedagogové. 7. května ve večerním programu se představila hned tři vystoupení. Kvartet ve složení Vladislav Petrášek, Aleš Kamenec, Marian Pawlas, Daniel Burda, které zahrálo od Bély Bartóka Maďarský tanec a Trioly v lyrické podobě, pak vystoupilo Trio ve stejném složení bez Daniela Burdy se skladbami Pavla Smutného Tři romance a nakonec Duo Vladislav Petrášek a Aleš Kamenec se skladbou Modlitba od Pavla Smutného. Petráškovy kytarové duo, trio a kvartet jsou soubory jejichž členové se často mění a střídají, ale vždy se jedná o spolupráci Vladislava Petráška a jeho žáků. Jako další program pátečního večera bylo duo Armonia. Helena Štědroňová na příčnou flétnu a Jana Valdmanová na klasickou kytaru. Tyto dvě mladé interpretky předvedly skladby J. S. Bacha Sonate C dur, Tambourin od F. J. Gossece, Suitu od F. Dallingera a Entr'acte J. Ilberta. Závěr večera patřil kytaristovi, který ve Štramberku byl už potřetí Vladislavu Bláhovi. Je to velmi dobře známá osobnost ve světě klasické kytary. Koncertoval sólově i s orchestry ve více než 30 zemích Evropy, Asie, Latinské Ameriky a USA. Kromě toho často vystupuje i v komorních souborech, pravidelně učí a hraje na významných světových festivalech. Pro své vystoupení ve Štramberku si vbral skladby Leo Brouwera Elogio de la danza, Manuela de Falla 5 španělských tanců, Rexe Willise Long Journey Blues — Suite a Johna W. Duarte Americana.

V sobotu 8. května se v odpoledním programu sešli Jiří Jirmal a Miloslav Klaus v pořadu Classic Jazz Guitar Collection — Suita Azure, Canzona, Danza Paesano, Conzonetta, Intermezzo, Play Bossa Nova, Baden Jazz Suite, Melody in E, Joy of Bossa Nova a Samba Carneval. Jiří Jirmal je velmi známý pedagog, kytarista a publicista. Po těžkém úrazu v 60. letech 20. století musel přerušit svou činnost kytaristy a věnoval se ostatním činnostem. Z jeho kytarové třídy vyšlo 11 finalistů, nositelů cen nejprestižnější mezinárodní kytarové soutěže Concours International de Guitar v Paříži. Jeho studentem byl právě i Miloslav Klaus, který je nositelem mnoha cen, nejvýznamnější je III. místo na soutěži v Paříži. Tento koncert uváděla Dr. Martina Klausová, ředitelka programu rozhlasové stanice Classic FM v Praze.

Až z USA k nám do Štramberka dorazil kytarista William Feasley. Svůj program koncipoval na španělské rytmy a věnoval jej španělskému malíři F. Goyovi Echoes of Goya. V 17 skladbách předvedl svou dokonalou hru na kytaru. V současné době působí na Univerzitě Maryland v Baltimore a také na fakultě ve Washingtonu. Je nositelem prestižních cen jak v USA, tak i v Evropě.

Česká pěvkyně Jarmila Chaloupková a anglický loutnísta Brian Wright, 9. května 2004.
(foto J. Michna)

V neděli odpoledne po koncertu účastníků se veřejnosti představila dvojice interpretů v pořadu Písně s loutnou. Česká pěvkyně Jarmila Chaloupková a anglický loutnísta Brian Wright vytvořili zajímavou dvojici. Vystupují spolu více než tři roky.

Repertoár byl opravdu pestrý — Anglie, Francie, Česká republika, Itálie, USA. Z našich autorů si připomeňme Bohuslava Martinů, Petra Ebena a Leoše Janáčka.

Tečkou za 9. ročníkem Dnů klasické kytary byl koncert komorního souboru Musica Gaudeans z Prahy. Zvláštností bylo neobvyklé spojení nástrojů, a to Kateřina Jansová flétna, Jiří Zelba hoboje, Jakub Dvořák violoncello a Pavel Ciboch kytara. Nastudovali si skladby Štěpána Raka Giordano Bruno, Svitů z West side story, od Chicka Corei dvě skladby Spain a La Fiesta a autorskou skladbu Pavla Cibocha Souhvězdí zvěrokruhu. Musica Gaudeans značí radostná hudba a opravdu v podání tohoto souboru tak zněla. Všichni členové souboru jsou renomovaní hudebníci, kteří mají za sebou řadu úspěchů i nahrávek.

Někdy je člověku hodně smutno, když se loučí s něčím, co mu přirostlo k srdci. Občas mívám takové pocity při závěru Dnů klasické kytary. Celé tři dny jsou naplněny krásnou hudbou, nadšením, nadáním, láskou k hudbě a umem účinkujících. Je třeba poděkovat za všechny krásné kulturní a citové zážitky z koncertů, za strhující nadšení, nezdolnost a obětavost hlavnímu hrdinovi tohoto festivalu panu Vladislavu Petráškovvi. V příštím roce nás čeká 10. ročník festivalu. Máme se na co těšit.

O vzniku vlajky Evropské unie

Podle KT č. 20/03 — Praha připravil Bohumil Kresta

V červenci 1951 vyzval Robert Schuman (1886—1963) členy první Evropské komise, aby posoudili 12 předložených návrhů na vlajku EU. Jeden návrh předložil i poštovní úředník Evropské komise Arssene Heitz: dvanáct zlatých pěticípých hvězd na azurovém podkladu.

Arssene Heitz byl pravidelným návštěvníkem pařížské kaple Rue du Bac, kde se řádové sestře (Cathérine Labouré) zjevila Panna Maria s korunou 12 hvězd kolem hlavy. Na památku této události byla vydána medaile s vyobrazením tohoto zjevení, která se rozšířila po celé Evropě. Také proto Arssene Heitz navrhl na radu svých přátel právě dvanáct hvězd jako symbol EU. Politikové v čísle 12 viděli symboly plnosti, 12 hodin, 12 měsíců v roce apod. A tak byl návrh poštovního úředníka Arssene Heitze schválen Evropským shromážděním jako nový symbol EU a modrá vlajka s dvanácti hvězdami poprvé slavnostně zavlála 13. prosince 1955. V české republice až 1. května 2004.

Zjevení Panny Marie
v pařížském Chapel Rue du Bac,
19. 6. a 27. 11. 1830.

Catherine Labouré (1806—1876, Francie)

100 let modlitebny Českobratrské církve evangelické ve Štamberku

Josef Vašek

Letos v září to bude již 100 let, kdy byla slavnostně otevřena budova modlitebny ve Štamberku. Dovolte mi proto zamyslet se nad tímto výročím a připomenout si historii sboru a tradici evangelíků v našem městě.

Toto výročí nás vede k zamyšlení nad sebou samými, nad naším společenstvím a hlavně nad smyslem toho, že jsme i v tomto městě.

Evangelíci jsou ve Štamberku výrazná menšina ve srovnání s katolickými spolubratry a tento poměr platí i pro celou naši zem. Naše budova je sice malá, ale přesto dobře slouží svému účelu a našemu sboru. Máme také jednu výhodu či nevýhodu. Jsme na hlavní cestě k náměstí a Trůbě — a tedy hodně na očích. Mnoho našich občanů a turistů jde dál, ale někteří se zastaví, přečtou si vývěsku, popřemýšlí o tom, co jim nabízíme, někteří přijdou a i to je smysl našeho poslání v tomto městě.

My nechceme, abychom byli chápáni jako komunita sama pro sebe. Naopak, cítíme se být občany našeho města. V dnešní společnosti, kdy mnoho lidí postrádá smysl života, jsme zde a chceme ukazovat cestu lásky a tolerance mezi sebou, sousedy, spoluobčany.

Z historie naší církve

Církev českobratrská evangelická vznikla roku 1918 již v samostatné Československé republice sloučením České církve lutherské a reformované. Naši otcové se tak rozhodli přihlásit k evropské a domácí reformaci. Navázali tak na dvojí vyznání — bratrské z roku 1535 a české z roku 1575. Česká reformace započala vystoupením Mistra Jana Husa, pokračovala husitskou církví „podobojí“ a hlavně Jednotou bratrskou. Tu už nebylo možno obnovit ani po vydání tolerančního patentu císařem Josefem II. v roce 1781.

V tomto článku se nechci vracet k otázce o smyslu českých dějin, je však jasné, že tu vedle sebe stojí tradice katolická i reformační. Do našich národních dějin také určité patří solunští bratři Konstantin a Metoděj, sv. Anežka česká stejně jako Mistr Jan Hus, Jan Ámos Komenský, František Palacký nebo T. G. Masaryk. Tuto realitu v našich dějinách nemůžeme opomíjet a ani tyto osobnosti vymazat.

Z historie sboru

Štamberk byl povýšen na město v roce 1359 a byl v držení rodu pánů z Kravař, jehož člen Jacek I. byl věrným přítelem mistra Jana Husa. Štamberská evangelická fara se připomíná již v roce 1437. Po vymření pánů z Kravař přešlo panství do vlastnictví Ctibora z Cimburka a Jičína a po roce 1531 přešel Štamberk do držení pánů z Žerotína. Vládl zde Bedřich, z jehož doby se zachovalo heslo „CUIUS REGIO, EIUS RELIGIO“ („Čí země, toho náboženství“). Žerotínové měli zásluhu na tom, že se Štamberk stal sídlem bratrských kazatelů. V roce 1560 byla zřízena fara a škola. Vzhledem k blízkému Fulneku, kde sídlila bratrská škola, se můžeme domnívat, že Štamberk navštívil také Jan Ámos Komenský. V „makovici“ staré věže byl nalezen dopis z roku 1624, který uvádí, že ve Štamberku působilo průběžně 8 evangelických duchovních. V roce 1664 byli všichni evangeličtí kazatelé vyhnáni a správu celé oblasti převzal řád Jezuitů. V této době protireformace hledali naši předkové útěchu v knihách, které jim přinášeli kolportéři, především z Německa a Polska. V roce 1709 byl v Těšíně vystavěn „Chrám milosti“, do kterého putovali i štam-

berští. V roce 1722 odešlo ze Štramberka a ze Ženklaavy pod vedením Kristiána Davida 36 rodin do Saska na panství hraběte Zinzendorfa a založili Ochranov. Roku 1780 se štramberský občan Cochlar odvážil až k císaři, kde přednesl žádost o udělení náboženské svobody a o povolení konat bohoslužby po domech.

Vydáním Tolerančního patentu roku 1781 bylo ukončeno pronásledování a ve Štramberku se přihlásilo 300 občanů k evangelickému vyznání. Protože tento počet nestačil na vytvoření samostatného sboru, byli štramberští přiděleni pod správu hodslavského sboru augsburského vyznání. A to byl počátek putování do Hodslavic přes Libotín nebo také přes Ženklaavu. Sítila však touha mít ve Štramberku modlitebnu. A tak byla v roce 1887 zakoupena část zahrady a v roce 1901 druhá část na jméno br. Hykla. V roce 1903 byl položen základní kámen této naší modlitebny. Stavba stála 15 365,— tehdejší měny. *8. září 1904 byla modlitebna slavnostně otevřena. Večer před slavností zahrála místní hudba před ověncenou a svíčkami osvětlenou modlitebnou národní rakouskou hymnu a pak píseň „Hranice vzplála“. Ráno v den slavnosti byl v 5.00 hodin budíček. Na zahradě bylo postaveno pódium, na kterém zaujali svá místa zvaní hosté, mezi nimi obecní úřad a staršovstvo. Tento slavný den byl za pěkného počasí velmi radostně a nábožně stráven.* Tolik praví kronika o tomto svátečním dni.

Štramberský sbor však zůstal pod správou Hodslavic i nadále. Na výpomoc byl ustanoven ve Štramberku vikář Karel Rosenzweig od roku 1913 do roku 1917, kdy musel nastoupit do vojenské služby a do Štramberka se již nevrátil. Po odchodu br. Štúra roku 1924 na odpočinek, nastoupil do hodslavského sboru br. farář Hugo Krause. 20 let „ne právě šťastného působení“ bylo znát na sboru dlouho.

Přišla německá okupace a nová válka, která těžce postihla celý náš národ. Náš sbor, který se ocitl bez spojení s mateřským hodslavským sborem, byl rozhodnutím synodní rady připojen k farnímu sboru v Hrabové na Severní Moravě, který byl nejbližším českým sborem v Sudetech. Br. vikář Rudolf Šedý, tehdy již sedmdesátiletý a br. Jan Košťál z filiálního sboru ze Zábřehu na Moravě k nám dojížděli každých 14 dnů. 20. února 1944 k nám jako výpomocný diakon br. vikáře Šedého nastoupil br. farář Jan Ámos Dvořáček. Na období jeho působení u nás s vděčností dosud vzpomínáme. Právě doba válečná stmelovala všechny členy kolem Božího slova. Pak přišla doba svobody a br. farář Dvořáček se s naším sborem rozloučil 22. září 1947.

Štramberk se stal samostatným farním sborem a 1. října 1956 byl do našeho sboru povolán br. vikář Ludvík Klobása. Nastala opět doba pravidelného církevního života. Mimo starost o Štramberk přichází péče o kazatelskou stanici ve Frenštátě p. R., Sedlnici a o rozptýlené členy v okolních obcích. A k veškeré práci duchovní přichází i péče o naši modlitebnu. V roce 1959 začala oprava a přístavba. Postavil se sál v suterénu s malým pokojíčkem, v přízemí se vybudovalo sociální zařízení pro byt i sbor. V poschodí se přistavěl pokoj pro návštěvy. Sběrka na stavbu vynesla 8.300,— Kčs, což po méně v roce 1953 byla velká suma. Celá stavba se budovala s výpomocí. Brigádníky také pomohli i kazatelé z okolí.

Rok 1968 byl rok plný událostí jak ve státě, tak i u nás ve sboru. Bylo to radostné vykročení, které slibovalo uvolnění práce sboru a jeho růst. Uskutěčnily se první bohoslužby v Koprivnici a sbor spojený s pěveckým sborem církve římskokatolické se zúčastnil oslav 50 let ČSR 28. 10. 1968. Tento rok však byl také ukončením práce br. faráře Klobáasy ve Štramberku. Na doporučení synodní rady odešel do sboru ve Vítkovicích. K nám do Štramberka přišel a byl zvolen br. farář Vrubel, který působil od 19. 1. 1969. Období po roce 1969 bylo dobou tvrdé normalizace a poznamenalo i náš sbor. Všechno dění ve sboru se muselo hlásit okresnímu tajemníkovi pro věci církevní, což si někteří ještě pamatujeme. Za těchto těžkých poměrů jsme se rozhodli v roce 1970 ve sborovém domě vybudovat ústřední topení.

A je tu rok 1981 a s ním poslední kázání br. faráře Vrubla v našem sboru. Sbor byl svěřen do péče br. Zátorského — faráře sboru v Novém Jičíně. Sborové shromáždění se 14. 2. 1982 usneslo přebudovat naši modlitebnu. Abychom pro sbor získali nového faráře, bylo nutné upravit farářský byt. Podle návrhu ses. Vašíčkové vypracoval konečný návrh br. Jaroslav Graclík z Nového Jičína a po schválení návrhu s příslibem půjčky Jeronýmovy jednoty, jsme se pustili do stavby. Rozpočet nákladů na přebudování modlitebny byl 856.000,— Kčs. Do práce se zapojil celý sbor. Br. farář Zátorský požádal synodní radu o pomoc. A ta navrhla dar Gustavsdolfského spolku z Kasselu, který činil 20.000,— marek na tuto stavbu. Jeronýmova jednota nám poskytla úvěr. Stavba pokračovala až ke zdárnému konci. Při stavebních pracech bylo odpracováno zdarma našimi členy i bratřími z okolních sborů jako např. Český Těšín celkem 12 000 hodin.

Do této úpravy modlitebny přišla volba nového faráře. Poprvé u nás kázal br. farář Stanislav Kaczmarczyk 19. 3. 1983 a i on se zapojil do práce na opravách. V roce 1985 se konalo slavnostní otevření opravené modlitebny za přítomnosti bratra synodního seniora Dr. Hájka. V roce 1987 jsme obdrželi druhý dar ze zahraničí na úhradu dluhu ve výši 234 000,— Kčs. V září 1988 sbor koupil dům v Příboře, který se rekonstruoval. Přízemí bylo upraveno na shromažďovací místnost pro konání bohoslužeb a další místnosti pro nedělní školu a mládež. Tím se oblast práce štramberského sboru rozšířila a bohoslužby se konají ve Štramberku, Kopřivnici, Frenštátě p. R. a Příboře. V roce 1989 ukončil v našem sboru službu br. farář Kaczmarczyk. V roce 1990 přišel do sboru br. vikář Jan Lukáš, který později už jako farář ukončil svou práci v roce 1997 a odešel do sboru v Opavě. Po něm nastoupil v témže roce br. jáhen Štěpán Marosz a svou službu ukončil v roce 2002. Nyní působí v Šenově u Ostravy. Od roku 2002 je našim kazatelem br. farář František Hruška, který dříve působil ve Šternberku.

Bude se ve Štramberku znovu vyrábět cement?

Karel Hrček

Když jsme v č. 4/2001 ZMŠ pod tímto nadpisem podrobněji pohovořili o záměru rakouského investora spol. Lasseberger v areálu lomu Štramberk dotěžit ložisko vápence a znovu vyrábět cement a o průběhu tehdy probíhajícího procesu E.I.A., kterým byl podle platné legislativy posuzován vliv uvedeného záměru na životní prostředí, nepředpokládali jsme my, vedení města, s.r.o. Kotouč a jistě ani sám investor, že ani ke dni, kdy toto vydání Zpravodaje čtete, není celý proces ukončen.

Zatímco tu část procesu, o kterém jste byli tehdy informováni, bych označil jako konstruktivní, neboť město, investor a místní i místně příslušní ochránci přírody (profesní i aktivisté) náročným posuzováním obsáhlé dokumentace dospěli ke společnému stanovisku, že záměr investora je únosný pro krajinu, životní prostředí obyvatel a ochranu přírody v ní to potvrdil následně svým rozhodnutím i ministr ŽP ČR, dalším zákonem předepsaný postup byl komplikován zejména postoji těch účastníků řízení, kteří jimi měli na mysli mimo konstruktivní i přímo nesouvisející s meritem věci a podružné požadavky, kterými vyjadřovali snad i tlaky konkurenčních zájmových skupin.

Po rozhodnutí ministra, kterým ukončil proces E.I.A., vydal po příslušném správním řízení tzv. integrované povolení Krajský úřad SM kraje v Ostravě, mohl stavební úřad ve Štramberku následně vydat k záměru územní rozhodnutí a zahájit řízení k vydání stavebního povolení. To dosud z výše uvedených komplikací ještě probíhá.

Lze předpokládat, že celý několikaletý proces bude v již krátké době ukončen tak, aby mohlo dojít k výstavbě nové cementárny s nejmodernější technologií výroby při realizaci všech zásadních požadavků na investora, které naše město uplatnilo a 106 dalších podmínek stanovených v dosavadním průběhu řízení a rozhodnutí ministra k ochraně výjimečné přírody v lokalitě a okolní krajině i životních podmínek obyvatel, daných limity škodlivých vlivů (hluk, prach, imise, odstřely, dopravní zátěž aj.). Město je rozhodnuto samo a prostřednictvím příslušných orgánů a institucí to vše občanům i přírodě zabezpečovat.

O vydání stavebního povolení a o řešení podmínek výstavby nové cementárny, které budou v závěrečné fázi správného řízení vydány, vás budeme v dalším čísle ZMŠ informovat.

Zatím ještě připomeneme zásadní požadavky města na investora a jejich řešení.

Jednou z podmínek byl převod k městu přilehlé části Kotouče z majetku s.r.o. Kotouč do majetku města Štramberka za symbolickou cenu. Příslušná smlouva byla již závěrem loňského roku schválena zastupitelstvem města a je připravena k podpisu po vydání stavebního povolení. Další z podmínek bylo zajištění postupné průběžné rekultivace lomu vápence a korekční suroviny v návaznosti na průběh a ukončování těžby; projekt s časovým harmonogramem je vypracován a k dispozici na MěU.

Jinou podmínkou bylo vypracování účinné formy řízení pro event. náhrady škod občanům v důsledku těžební činnosti společnosti bez nutnosti obracet se k soudu. Příslušná dohoda je vypracována a je t.č. připomínkována občany. Město se též zavázalo, že nepřipustí, aby veškeré škodlivé vlivy v souvislosti s výstavbou a provozem nové cementárny obtěžovaly obyvatele nad povolené limity našich norem a zákonů a trvá na veřejně dostupném monitoringu, jehož systém bude vypracován k zahájení výstavby nového závodu.

Ekologické aktuality a zajímavosti

Karel Hrček

Brzy uplyne už třičtvrtě století od vydání vzácné a botaniky a bibliofily dodnes ceněné knihy „Květena Štramberka“ od Josefa Otruby. Knihu vydala tehdejší Městská rada ve Štramberku a pro svou odbornou erudici, komplexnost a přesnost zpracování tématu a přitažlivost i pro zájemce o přírodovědné výjimečnosti v lokálním měřítku byla široce využívána a stala se doslova biblí pro odborníky i zájemce o naše město a okolí. Přesto, že se hodně změnilo na Kotouči i v dalších částech města (bohužel spíše k horšímu), je tato kniha stále vyhledávanou a ceněnou a tehdejší počín štramberských radních je považován za moudré a prozíravé rozhodnutí, které přispělo k rozvoji ochrany botanicky cenných jedinců naší flóry.

Proto i příprava, realizace a vyhodnocování biotechnických zásahů, v NPP Šipka na Kotouči je v souladu s každoročním odborným ošetřením postupně vrátit tento významný krajinný celek na původně ceněnou úroveň co do skladby lesních porostů, významných jedinců fauny a botanických druhů. Stav se postupně zlepšuje díky soustavnému úsilí města a účinné spolupráci s ing. Manou a dalšími odbornými pracovníky Agentury ochrany přírody a krajiny v Ostravě, kteří část prací též dotují a organizačně zajišťují prostřednictvím organizací místních ekologických aktivistů.

V loňském roce i letos pokračuje projekt odborného ošetření zámeckého vrchu, byť v poslední době převážně z prostředků města pracovníky TS. I nadále však je zde patrná odborná spolupráce s Agenturou ochrany přírody a krajiny na realizaci záchranných prací mimořádných přírodních hodnot této dominanty. Mimo svahů viditelných z historického náměstí je naléhavé dokončit ošetření skálostepních společenstev pod JJV hradbami a dokončit realizaci plénu péče na VKP č. 3464 (skála Rudý) na kopci pod Bílou horou a záchranu skálostepních společenstev v tzv. Blücherově lomu. Podle záchranného projektu zde práce zahájila předloni e. o. Hájenka, které pro tento účel byly pozemky městem poskytnuty do zájímavého vztahu.

Český svaz ochránců přírody (ČSOP) si letos připomíná 25. výročí svého založení. Naše štramberská organizace vznikla hned tři roky poté. Všechny roky její činnosti jsou naplněny záslužnou, obětavou a přírodě prospěšnou prací. Loňské úspěšné výsledky byly zhodnoceny na výroční schůzi 10. 3. 2004 a byl zde též přijat náročný plán činnosti na letošní rok. Bude pokračováno mj. v ochraně biotopu motýla jasoně červenookého, praktickém ošetřování pozemků, s významnými přírodními hodnotami, které má organizace smluvně zajištěny s vlastníky (PP Horní Kamenárka, „vstavačová louka“ na Dražném, údržba rekultivované skládky Kozína), monitoringu chráněných jedinců flory, zejména orchideje, práci s mladými ochránci přírody ve školách, vlastním středisku praktické ekologické výchovy, provozování dětského tábora a řada dalších praktických výchovných akcí. Důležitá je aktivní účast na terénních šetřeních a správních řízeních pořádaných MěÚ a orgány městské samosprávy. Ze strany města je dlouhodobě konstatována příkladná spolupráce při uplatňování praktické ekologické činnosti ve prospěch města, jeho hodnot a aktivit.

Koncem června uplynul rok od otevření štramberské větve Lašské naučné stezky. Za tuto dobu se zřejmě potvrdilo očekávání jejího zřizovatele, města Štramberka, i projektantů a realizátorů projektu, neboť je zřejmé, že trasa naučné stezky i jednotlivá zastavení se tě-

ší potřebnému zájmu turistů a návštěvníků města. Hlavní cíl této stezky, seznámit turistu, občana i milovníka Štramberka zajímavým a graficky přitažlivým způsobem s výjimečnými přírodními a kulturně historickými zajímavostmi na území a okolí a vhodným způsobem mu poskytnout potřebné informace o přírodním, geologickém a archeologickém charakteru místa, jeho historii osídlení a využití krajiny, je možno považovat za splněný. Se záměrem a rozsahem projektu (při realizaci zůstal v zásadě zachován) jsme vás seznámili v č. 1/2002 ZMŠ, přesto považujeme za vhodné a účelné vás provést po trase a jednotlivých zastave-
ních stezky v příštích číslech Zpravodaje.

Jedním z projektů, které od počátku považujeme za citlivé k životnímu prostředí, je snížení průjezdu motorových vozidel historickou a navazujícími částmi města. Jde o turistickou osobní a hromadnou dopravu a nevhodné parkování vozidel na náměstí, pod okny základní školy a v blízkosti obytné zástavby. První část projektu byla realizována pod sokolovnou na Zauličí koncem loňského roku se zavedením plného provozu v jarních měsících sympatickým způsobem. K tomu, aby bylo dosaženo plného ekologického efektu, je nezbytné vybudování záchytného parkoviště na opačné straně města (to je druhá část záměru) pod restaurací Dallas směrem k Novému Jičínu.

Motýl Jasoň Červenooký (*Parnassius Apollo*, L. var. *Strambergensis*) na fotografii Jaroslava Michny.

Námluvy ve Štramberku

Bohumil Kresta

Tonča bylo pohledné děfča a teš vrokach, tak akorat na vdavky, ale ženicha furt nigdĕ. Jakychsyk dyskotek ftenkrať ešče něbylo a toš se mladi okukovali na tancovačkach. Dyš sy padli dooka toš se nějaky čas slizali a trošku se bai polaškovali, ale pravda je, že o podvodniky ani ftenkrať něbyla bida.

Bylo to ras fmasopuste a na tancovačce se do Tonče zahledĕť Francek ze susedňi dĕďiny. Ten večer ju tak obšĕďroval, že s ňu něvynechal ani jedineho tanca. Pro Tonču to bylo dobre znameni.

Jednuc vlete ponešpoře šli sy Štramberk poohlednuť trochu zdalša, aby ušli očam zvěďavych klebetnic. Ty by tak najrači kažďemu hned chystaly svaďbu. Mladi se přes leto zahřvvali poseženim na teplem travňiku a semtam se přytulili ksobĕ, aby tam něbyli jak kuř fplote.

Kerasyk něĕĕu požňach přyvĕďla ponešpoře Tonča do chaľupy Francka na buchtu, jak to byvalo zvykem a bai aby ho ukazala mamce a taťkovi. Sotva se Francek objevi ve dveřach přejeľa ho stara očima od hlavy k pjaťe. Na biele stolufce byl taleř s nakratu tvarohovu buchtu a kafe bylo nachystane natenšup. To uš bylo f poledňe uvařene, edem ho scedit a naleť mleko. Dyš se vhrncu rozpustiť cukr uš ho něsla Tonča na stuľ. Jak posvačili vytach starý s almarky žejdlík reźne a trochu to zapili. Francek se v piťu hemoval, možna aby věcej zbylo pro stareho. Ten Francka pořad pobizal, ale dyš mu kališek dľuho něvysyčaj, toš starý vylugnuľ sam, aby Francka aspoň trochu popohnal. Reč něstala a čas utikal. Jak se schylovalo gvečeru Francek se musel rozlučit a iť domu nakrmit konĕ. Ďĕľal pacholka u jedneho zavišana.

Tonča Francka vyprovodila před chaľupu a tesklivyma očama se sňim lučila. Vyprovodit mladenca dalej neš přet chaľupu se ftenkrať na dĕfča nehodiľo. To něbylo jagnes, dyš se i staři ženači cucaju na veřejne ceste a hĕhdo se na ně diva. No, ta drobotina se ma aspoň od keho učit. Časy se měňa a lide sňima.

Ledva zašel Francek zaroh, dveři se zavřely a stara zdvihla stavidľa vymľuvnosti a začala: urostly je dost, ale trochu chudy. U stoľa mľaskaľ a chrpaľ. A dyš uš tak dřystala toš do toho zavlekla bai oči, uši i nos. Ty ostatni smysly přeňechala Tonči, ale ta nic něřekla. Jak se pravi: proti gustu žadny dyšputat.

Leto utĕkľo jak voda a času na vdavky vela nězbyvalo. Zyma na krku, cesta se Franckovi čím dalej tym vjecej natahovala a srdečka obuch tľukly jak u kovařa. Francek dľuho čekať něchceľ a staremu praca s krafkami teš uš byla zaťežko. Placli sy a po třeti ohlašce tyĕď před svatu Kateřynu, byla svaďba.

Šťasne to fšecko skončilo. Francek se přýčiňoval na swoim. Vyzdili přystavek, Tonča poľila synka a spokojeňe žili. Tak se přýčiňovali, že jejich rod se dodneskaj udržĕľ.

Štramberský kroj

podle článku Anděly Blažkové,

vdovy po řídícím školy a štramberském městském kronikáři Bohuslavu Blažkovi,
upravil Josef Marek

Na počátku XIX. století nosili ještě všichni štramberští obyvatelé svůj krásný původní kroj. Pánské módě tu nikdo nehověl. I nejzámožnější občané a občanky milovali svůj lidový kroj místní.

Kroj býval přiměřený roční době. V létě nosili muži při práci jen košili a spodky („plundry“) z domácího plátna. Byli bosí, nebo podle potřeby obouvali jen pantofle. Na neděli a svátek měl však každý zvláštní slavnostní oděv z domácího sukna a všechno jiné krojové příslušenství. Šat nebyl laciný, ale byl mnohem trvanlivější než nynější tovární výrobky, takže jednotlivé kusy oděvu přecházely dědictvím z děda i na vnuka. Kroj mužský, jemuž byla věnována velká péče, měl vždy ráz slavnostní a všechny jeho části byly vyrobeny vzorně s opravdovým vkusem a velkou svědomitostí v provedení.

Sváteční kroj mužů pozůstával z bílé košile, jež se zapínala vzadu, naškrobené náprsenky vyšívané nebo s podlinkami, modrých spodků, kalhot, vesty a kabátu. Kolem krku vázali si pod naškrobený límec bílý šátek s vyšívanými cípy. Vyšíváno bílé s bílým. Také býval v oblíbený pestrý hedvábný šátek, nebo jednobarevný atlasový. Kalhoty buď dlouhé, tak zvané „pantalony“, nebo jen úzké, které byly zastrčeny do vysokých bot. Vesta bývala brokátová nebo i aksamitová, na jednobarevné půdě kvítečkovaná. Kabáty měli dlouhé, šosaté, barvy tmavomodré, černé nebo hnědé; sahaly až po kolena a v dlouhých šosech byly všity hluboké kapsy. Nohy omotávali do „onuc“ plátěných, na které obouvali vysoké boty lesklé černé barvy. Na hlavě nosili vysoký „kastorový“ klobouk plstěný nebo i hedvábný. V šose mívali velký modrý kapesník a v ruce veliký, modrý deštník. Do sychravého počasí brali dlouhé, kruhovitě pláště o několika límcích nestejné délky. V zimě nosili místo pláště dlouhý kožich a na hlavu kladli huňatou čepici s převěskem. Čepice vázali také přes uši. Byla-li půda zmrzlá nebo netající sněh, obouvali až po kolena vysoké huněné „krbce“. Vlasy nosili prostředně dlouhé, dopředu i dozadu česané, nad čelem kratší, vzadu delší.

Z kroje štramberských žen jsou známá dvě období. V starší době nosily ženy na hlavě bílý mulový šátek s krajkou, pod bradou spjatý ozdobným špendlíkem. Druhý bílý šátek se vázal přes ramena a jako doplněk malých, bílých rukávců křížil se na prsou a upevnil zlatohlavovou kordulkou. Cena zlatohlavé kordulky byla 5—10 rýnských šajnu. Sukně nosily ženy nad kotníky v délce a šířce ze šesti půlek (šířek látky), z látek cajkové nebo dykytové, zdobené na dolním okraji širokým lemem. Barva sukni byla vždy něžných a ladných barev, nejčastěji zelená, modrá, naružovělá nebo žlutavá, lem téhož odstínu, buď tmavší nebo světlejší. Cena dykytové sukně byla 30 rýnských šajnu až 12 zlatých stříbra. Dopředu se vázala bílá mulová široká zástěrka, převázaná v pase stuhou vetkaného vzoru květovaného nebo kostkového, barev něžných, pastelových. Obutí bylo bílé punčochy a pantoflíčky.

Druhé mladší pokolení žen nosilo sukně zvané „lajbroky“, protože živítek (lajblík) byl přišit k sukni a vepředu se spínal nebo šněroval na háčky stužkou. Lajbroky byly z dykyty, ozdobené lemem, nebo byly z látek vlněných s droboučkými vetkanými kvítky. Zámožné měly také látky hedvábné, ale vždy jemných barev; chudší ženy měly látky potištěné, ale barev pastelových. Sukně byly široké, v pase zřasené, obyčejně ze 6 půlek. Namísto dykyty a hedvábi nahrazovaly se přední půlky látkami lacinými a kryly se zástěrkou, která byla

4 lokte široká, v pase zřasená do límce, jež se zakryl uvázanou stuhou, volně vzadu po sukni splývající. Zástěry byly bílé mušelínové s velkými kvítky, nebo potištěné. Nahoře doplňován lajbrok bílý vyšívanými rukávci vyšívaným límečkem, pod bradou spjatým. Na hlavě nosily vdané ženy čepce zdobený tylovou čelenkou, přes něj uvazovaly vyšívaný bílý šátek pod bradou nebo spínaly ozdobným špendlíkem. Století osmnácté a doba pozdější přinesla nám kulturní vyspělost techniky vyšívané. Také šátky zvané tibelky a šátky lipské bývaly součástí kroje ženského ve Štamberku. V zimě nosily ženy krátké kožíšky, do pasu jen dlouhé, zvané „dubňáky“ nebo i špenziry, krátké to kabátky se šusky. V létě obouvaly bílé punčochy mřížkované a střevíce, v zimě nosily modravé vlněné punčochy a jančary bez podpatků. Odkud byly látky dykytové, zlatohlavové a cajkové není známo. Snad výměnou zboží nebo za peníze dováželi je obchodníci ze světových trhů. Kroj šily švadleny a vyšivačky štramberské. Poslední vyšivačkou byla Zuzana Pavelková a poslední švadlenou Zuzka Zadomská. Vlasy žen a dívek česány nahoru s cestičkou (putcem) uprostřed a dozadu ve dva copy. Silné a dlouhé copy bývaly chloubou každé krásky.

Z krojových součástek zachovaly se krásně vyšívané šátky, ozdoba hlav štramberských pramátí, zlatohlavové a brokátové kordulky žen, lajbroky, špenziry a mužské vesty, jež jsou uloženy v Městském muzeu. Jiné části starého mužského kroje štramberského nebyly dochovány až na naše časy a nutno se nám spokojiti toliko s popisy jeho pamětníků ještě tu před 50 léty ojediněle se vyskytujícího.

Vysvětlivky (podle Bohumila Kresty):

podlinky	— třásně nebo malé volánky
kastorový klobouk	— vyroben z bobřích chlupů
zlatohlavová	— brokátová
dykytová látka	— druh hedvábné tkaniny (dykyt = taft)
šajn	— druh mince
lajbrok	— živůtek (lajbík) byl přišit k sukni a vepředu se spínal nebo šněroval na háčku stužkou
tibelka	— látka nazvaná podle Tibetu
špenzir	— krátký kabátek se dvěma šusky
šusky	— prostřížené šosky
putec	— pěšínska ve vlasech
mulový šátek	— mušelínový šátek (nebo zástěra)
cajk	— levná bavlněná látka (štruks)
dubňák	— dubeňák (kožich)

Škola ve Štamberku — školní rok 2003/2004

Jana Milichová

A je zase za námi další školní rok...

I ten letošní byl činorodý a neustále se něco dělo. Probíhaly různé soutěže, ekologické aktivity, sportovní a kulturní akce.

V oblasti ekologické výchovy uskutečnila naše škola 2 projektové dny — v září Dravci a v dubnu Den Země. V rámci tohoto dne byl v jednotlivých třídách završen výtvarným zpracováním dvouletý projekt Les ve škole — škola v lese a proběhlo zábavné odpoledne ve spolupráci s agenturou pana Černocho. Žáci 8. tříd připravili program pro obě mateřské školy. V průběhu celého školního roku probíhaly ekoprogramy sružení VITA Ostrava a Hájenka Kopřivnice. Žáci navštívili planetárium v Ostravě a Valašském Meziříčí a Stanici pro záchranu živočichů v Bartošovicích. Zde s panem učitelem Zemanem předali dar — asi 3000 Kč, které získali sběrem již neplatných mincí.

Dne 13. 5. 2004 se konalo v prostředí Hájenky v Kopřivnici natáčení televizní soutěže Hra na zelenou. Naši školu reprezentovali J. Baďura, R. Baďurová a P. Dostál. Obstáli dobře, i když o bod prohráli se ZŠ E. Zátopka. Pořad se bude vysílat v srpnu nebo v září 2004.

Naši žáci byli aktivní i v různých dalších vědomostních soutěžích okresního měřítká. Zúčastnili se olympiády v českém jazyce (R. Baďurová), konverzační soutěže v německém jazyce (B. Šimíčková), matematické olympiády (J. Petráš — 4. místo) a dalších.

Že máme u nás i skvělé výtvarníky, jsme se mohli přesvědčit v mnoha výtvarných soutěžích a také na již tradiční Výstavě dětských výtvarných prací v Muzeu Z. Buriana.

Nezaháleli ani naši sportovci. Z velkého množství sportovních utkání nesmíme zapomenout na úspěchy našich florbalistů, kteří obsadili v okresním finále krásné 3. místo. Velmi úspěšní byli také naši šachisté pod vedením pana učitele Zemana (T. Hoďák, P. Kramoliš, P. Bayer, J. Schenk a M. Milich), kteří v okresním finále obsadili 1. místo a tím si zajistili postup do finále krajského. Zde skončili sice na 4. místě, ale od druhého místa je dělil pouze jediný bod. I v dalších šachových turnajích během tohoto školního roku jsme byli velmi úspěšní. Díky patří reprezentantům i trenérovi.

Na konci května se konaly ve Štamberku Valašské hry. V nich změřily v různých disciplínách síly 4 školy — Hodslavice, Mořkov, Veřovice a Štamberk. Nejúspěšnějšími sportovci byli žáci ze Štamberka. Ti získali téměř ve všech disciplínách (volejbal, kopaná — chlapci, dívky, vybíjená, skok do dálky, hod břemenem, orientační běh) první nebo druhé místo. Blahopřejeme!

Prjeme si, aby i nadále byli naši žáci takto úspěšní, a to nejen ve sportu.

VII. Štramberská divadelní přehlídka

Josef Marek

Amatérská divadelní přehlídka začala v pátek 5. března 2004. Venku mrazivé počasí, uvnitř příjemná divadelní atmosféra, kterou navodil divadelní soubor CHAOS z Valašské Bystřice. Představil se hrou místního autora Miloše Kulišťáka „Selský práh“. 100 let stará hra popisovala tvrdý život na valašských horách, život chudých chalupářů a majetných sedláků, příběh plný lásky, naděje, ale i neštěstí a smutku. Hra byla doplněna lidovými zpěvy a tanci ve valašských krojích. Štramberskému publiku se moc líbila, což se projevilo i v závěrečném hodnocení.

Ve druhém představení — 12. dubna — se divákům představil divadelní soubor VICENA z Ústí nad Orlicí. Prezentoval se hrou anglického dramatika Alana Ayckbourna „Kdes to byl(a) v noci?“ Inscenace se odehrává během několika všedních dnů, mezi několika obyčejnými lidmi. Hrdinové — tři manželské páry, nás zavedli do bláznivých zápletek a různých nedorozumění. Prostě žánr s pořádnou dávkou nadsázky, v duchu současného životního stylu. Stejně jako v loňském roce, se soubor představil na špičkové úrovni, se zřetelným profesionálním vedením.

Pátek 19. března náležel divadelnímu souboru TISOVJÁČEK z Týsku. Uvedl hru Jana Drdy „Dalskabáty — hříšná ves aneb Zapomenutý čert.“ Výkon souboru byl pro většinu přítomných diváků rozčarováním. Amatérský soubor Tisovjáček zůstal daleko za svým standardem. Hra, která doslova srší vtípem a situační komikou, byla nad jeho síly.

„Bezejmenná hvězda“ rumunského autora Michaila Sebastiana, byla čtvrtým představením divadelní přehlídky. Hrou se představil divadelní soubor ŠAMU Štítina. Pro dnešního diváka trochu neobvyklý děj, který je situován do 30. let minulého století. Děj spíše tragikomický, který v úvodu pobavil vtípnými replikami, ve druhém dějství pak přešel do romantického ovzduší, aby se v závěru vrátil do realistické polohy. Výkon souboru byl na dobré amatérské úrovni.

Hodnocení VII. ročníku Štramberské divadelní přehlídky amatérských souborů.

Nejllepší inscenace:	Divadelní soubor Vicena z Ústí nad Orlicí s hrou Alana Ayckbourna „Kdes to byl(a) v noci“
Nejllepší ženský herecký výkon:	Hana Bitalová – roli Marušky ve hře Selský práh od Miloše Kulišťáka Divadelní soubor CHAOS Valašská Bystřice
Nejllepší mužský herecký výkon:	Ondřej Šimiček – roli Popela ve hře Golem od V. a W. Divadelní soubor Kotouč Štramberk
Nejllepší amatérská režie:	Pavla Jurková – za hru Golem od V. a W. Divadelní soubor Kotouč Štramberk
Nejllepší amatérská scéna:	Lenka Janýšková divadelní soubor Vicena z Ústí nad Orlicí s hrou Alana Ayckbourna „Kdes to byl(a) v noci“
Hodnocení kuličkami:	Selský práh od Miloše Kulišťáka Divadelní soubor CHAOS Valašská Bystřice

Jako pátý se 2. dubna představil divákům Divadelní spolek Kotouč Štramberk. Zopakoval hru Voskovce a Wericha „Golem“, kterou v loňském roce již dvakrát sehrál v divadelním amfiteátru „Pod věží“. Zdálo by se, že hra bude proto postrádat diváckou návštěvnost. Opak byl pravdou. Na jevišti Kulturního domu získalo představení jinou dimenzi, bylo ucelenější, režijně i herecky propracovanější. Ostatně režisérka a hlavní mužský představitel získali první místo za amatérskou režii a nejlepší mužský herecký výkon.

Závěrečný večer přehlídky se konal v neděli 4. dubna v 19 hodin. Pozvání přijal Václav Glazar — scénárista, herec, dramaturg, kabaretiér, Vilma Mayerová — sólistka bývalé skupiny Kučerovci a členové KABARETU SRDCE A KÁMEN. Vystoupení kabaretu se divákům ve zcela vyprodaném sále moc líbilo, přesto hvězdou večera byl režisér pohádek či veseloherních filmů Zdeněk Troška. Svým vtipným a neokázalým vyprávěním ze zákulisí českého filmu doslova uchvátil všechny přítomné. Druhý den, tj. v pondělí 5. 4. si pan Troška prohlédl naše městečko, jehož kouzlem byl uchvácen. Je docela možné, že exteriéry našeho města se objeví v některém z jeho dalších filmů.

První cenu za nejlepší mužský herecký výkon převzal z rukou senátora ing. Jaroslava Šuly Ondřej Šimíček, 4 dubna 2004.

Vykladane kolače

J. V. Hrabovsky

Tož sem fčil nédavno čnul ve vašim spravodaju že už tak ve Štramберку něhavořa jak se havořivalo.

No to je škoda. A tož ež fšeci zapomeněťe po Štrambersky tož vam chcu ešče pověděť co se nam raz ve Štramберку stalo.

Tož šak vitě co se dycky staně na podzym jak zraju slivky. Maminky a tětinky zadělaju těsta a nadělaju dobrých kolačích, lopatakuf, vykladanych slivkami aji s posypku a tož to v sobotu doněsu do pekarně, pekař jim to upeče, no to je dycky dobrota.

A tož my zmy tenkrát byvali na Zauliču u Mladěny, Mladěnka byl pekař. Tež to bylo na podzym, v sobotu rano, ja pod okny slyšim taky chyr, otevřu okno — tož se podivajěťe co se stalo. Stařenka Kuboška přiněsli kolače na pečeni, ale už bylo deset hodin, a Mladěnka tenkrát pek o devěti.

No hrubě se stařenka dožhrali. Pravili stařenka Mladěnkovi:

„A tož ty huncvute jakysyk! A tož kerak ja to mam věděť že buděš pečť o devěti! Ja to mam ňuchať?“

A Mladěnka ji pravi:

„A tož stařenko, a tož dyť ja sem to každemu povědal že budu pečť o devěti, ene vy stě se teho němohli ruče dohnipať!“

Ale ze stařenku nebylo lza havořit. Stařenka huntovali a dodivali na Mladěnk, a tož aji tam stal jakysyk chlap ve svoich nejhoršich fabryckych haboch, košulu měl rozchlapenu, hnikal se, ruku zdvihnul, na stařenku ukazal a pravi:

„No tož se na ňu podivajte! Tož furt žuje a žuje ...“

No fčil se stařenka gor dožhrali. Pravili stařenka chlapovi:

„A tož ty chalaně jakysyk! Ty ene dělaj tak ať tě němusym piznuť henkaj s tym štacholcem.“

No tož to vitě, chlap se stařenky něbal, ale ňuchal dobre kolače, lamal ho koltun tož se přestal hnikať a stichnul.

Ale Mladěnka byl dobrak. Vitě un měl dvě pece. Jednu měl v pekarni, ve stavěnu, tam pek v zimě a pozdě na podzym a tu druhu, menči, měl na dvoře zrovna pod okny.

No pec už mu vychladala tož ešče nahazal do pece drven aji dva šajty, že stařence ty kolače upeče. Potem zašel do pekarně a přiněs stařence štamprlu slivovice.

No mile stařenka přiňuchli ke slivovicy hned začali Mladěnk chalkať. Mladěnka ji pravi:

„A tož stařenko, a tož šak tež vam něbylo třa se na mě rozdavit...“

Ale stařenka dobře věděli jak Mladěnk uchalkať. Tož ho vzali za ruku a pravili mu:

„No no tož tež to němožeš tak brať ...“ a tož jak ho drželi za ruku tak Mladěnk obalamutili, tak ho nadobře uchalkali, Mladěnka ji pravi:

„A tož stařenko tož se nežinyrujěťe, tož pijěťe tu slivovicu...“

No stařenku už němusel podruhe pobizať. Stařenka vyluskli tu štamprlu ene se poni za- prašilo.

No vitě, dobře to dopadlo. Mladěnka stařence kolače upek, stařenka aji ulomili onaky kusek temu chalanovi, un sy na tym pošmaknul a fšeckym bylo dobře.

A to viditě co dokaže štamprla slivovice.

Historiky starých kamenářů

část IV.

„Pepek kšo“

Bohumil Kresta

Tak jako ve Štramberku byla spousta stejných příjmení (Hykel, Petráš, Socha, Bár), pomáhali si k rozlišování jednotlivých rodů přezdívkami (neboli „přezviskami“, více o tom viz ZMŠ č. 3/1999); podobně tomu bylo u kamenářů. Tam se k oslovení používala ponejvíce jména křestní. V době kdy tato humoreska vznikla pracovalo v lomu nejvíc Josefů, Janů a Aloisů. Proto se nositelé těchto křestních jmen odlišovali nejen podle vžitých místních přezdívek rodů, ale také podle zvláštností ve způsobech chování a vyjadřování. Tak se stalo, že našemu Josefovi říkali chlapi „Pepek kšo“. I když měl nějaký ten rok navíc, byl stále čilý.

V lomu pracoval jako nakladač od svého mládí. Každý nakladač měl pod skalní stěnou svůj úsek, odkud na ocelovém kolečku odvážel odstřelený vápenec do lomového úzkorozchod. vozíku. Větší kusy z povrchu se na kolečko nakládaly ručně, menší kusy a drobnější kameny se hráběmi (lomovými) nahrabávaly na tzv. kaslíky a přenášely do kolečka. Protože v té době se ještě těžilo v povrchové vrstvě hory a poměrně na kratších úsecích skalní stěny, naskýtal se příležitosti k nálezům zkamenělin různých živočichů ukrytých v tomto svrchnojurském vápenci. Nakladači při práci sledovali, aby jim nějaká zkamenělina neunikla. Byla by to škoda. Přestože v té době o ně nebyla taková nouze jako dnes, každý nález způsobil radost. Odbytiště bylo velké a zájemců mnoho: školy, muzea, sběratelé a nemalý zájem o ně byl také v zahraničí.

Přestože se ve štramberském vápenci nachází na šestset druhů zkamenělin, některých si staří kamenáři zvláště cenili. Mezi ně patřila také fosílie, kterou podle jejího vzhledu pojmenovali „rybí očko“ (odbor. *Lepidotus maximus*). „Pepek kšo“ měl spolehlivého výkupníka, který bez rozpaků každou zkamenělinu, „Mušlu“ jak je kamenáři všeobecně nazývali, převzal a hned se dobře vyrovnal kapkou rezné.

Jednou se chlapi domluvili, že Pepka napálí. Přinesli malý černý knoflík z plstěných papučů, vyhledali menší kámen s dolíkem do kterého vmáčkli kousek světlého slinu a do něj knoflík. Příští den odešel jeden z těch šibalů z baráku hned po střelbě v lomu a umístil Pepkovi připravenou nástrahu. Položil ji na okraj sesuvu k drobnějším kamenům tak, že jak se Pepek sehne a bude chtít nahrabávat na kaslík, upoutá jeho pozornost.

Nástraha byla účinná. Když se Pepek vrátil, sundal košili a chtěl nahrabávat. Jakmile se sklonoil, mrklo na něho „rybí očko“. Nechtěl uvěřit svým očím. Sehl se ještě víc a vzal mušli s „očkem“ tak, aby to chlapi, co nakládali po jeho stranách nezpозorovali. Ti si Pepka „nevšímalí“. Doložil vozík, vzal si košili, obalil do ní mušli, z vozíku odsunul najížděcí desku a odcházel. To nemohli chlapi jen tak přehlédnout. Zavolali na Pepka, co ho tak trápí, když už odchází. Pepek se vymluvil na slib ženě, že po střelbě jí přijde pomoci obrátit seno a údajně prý na to zapomněl. No, výmluva „jakas takas“, ale chlapi věděli své.

Když šli z práce, zastavili se v obchodě u Ferdyna a zeptali se ho, zda tam byl „Pepek kšo“ a jestli mu nabídnul „rybí očko“. Ferdyn to nezapíral a na požádání jim to přinesl ukázat. Chlapi to nejdříve obdivovali a po chvíli požádali Ferdyna ať jim to půjčí, že se na to podívají při světle. Ferdyn byl výborný člověk, chlapy znal a tak jim mušli půjčil. Ti šli k výloze, vytáhli knoflík a řekli: „Ferdyne, ten Pepek tě podved“ a vrátili mu kámen a knoflík. Ferdyn ztuhnul a řekl: „No počkej, šak ty zytřa zase přyděší!“ Aby usměřili jeho vztek, řekli

mu, že to byl jenom jejich žert. Ferdyn zaláteřil, že se tak nechal napálit, ale pochopil to. Chlapům nalezl po „kamenářské“ a bylo to vyřízené.

Příští den šel Pepek z práce a jako obvykle se zastavil u Ferdyna. Usmátý se zeptal, jestli ještě má tu mušli doma nebo už ji vzaly děcka do školy. Ferdyn si posunul brýle a šel do skladu. Zatímco Pepek se těšil, že se vrátí s „kamenářskou“, ten ale položil na pult před Pepka kámen s knoflíkem. Pepek vztekle zahromoval a ještě ve dveřích křičel: „Šak ja im to spočítam!“ a upaloval k městu.

Jak se říká — „První dojem zpravidla klame“.

Pravěké nálezy ve Štramberku

příspěvek ku poznání moravské vlasti podává K. J. Maška
Ze starých štramberských kronik zpracovává Josef Marek

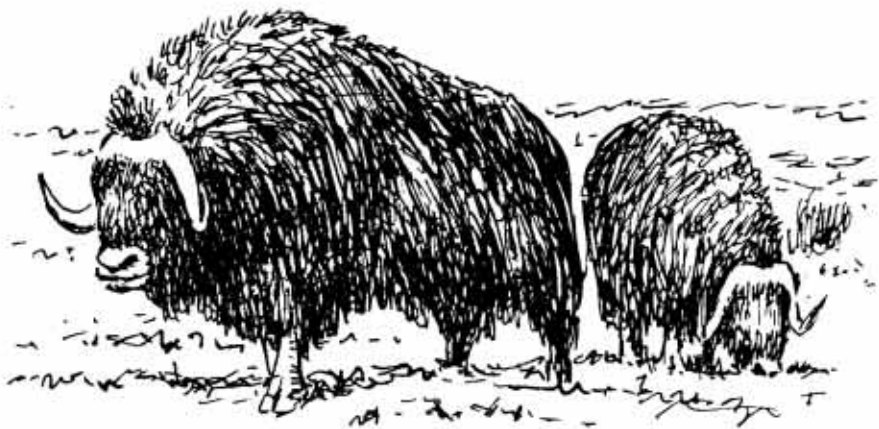
část IV.

Práce však vyžadovala mnohem více času i hmotných prostředků, než jsem předpokládal a pokračovala proto jen zdouhavě. Byl jsem ke všemu sám a zvlášť čistění, popisování, určování a rovnání nalezených, stále se množících předmětů pohlcovalo velmi mnoho času. Jen stěží bylo mi lze každý týden všechny nálezy uspořádati, které tři dělníci ve dvou, neb třech dnech vykopali. Aspoň dvakrát za týden chodil jsem z Nového Jičína na Kotouč bych osobně ku práci dohlížel a zápisky si činil. V mé nepřítomnosti zastával mne obezřelý Konstant Jurák a počínal si svědomitě. Snad nebude od místa, uvedu-li vzhledem ke všem naznačeným obtížím způsob, jakým jsem v prozkoumání Šipky pokračoval.

Umíniv sobě hned z počátku, že Šipku venkoncem prokopám, probíral jsem od příkopu u vchodu počínaje v celé šířce jeskyně vrstvu za vrstvou shora dolů v pásmech asi půl metru širokých. Nálezy, ať byly jekékoliv, dávaly se z každé vrstvy hned na zvláštní papír a teprve doma po očistění a důkladném prohlédnutí odhodil jsem bezcenné věci. V jeskyni se musilo ze zásady kromě hlíny a neforemných vápenců vše odkládati. Takovým systematickým probíráním nánosů získal jsem velké množství rozličných předmětů i takových, které by jinak nepovšimnuty se byly odhodily a vím zároveň o každém předmětu, v které vrstvě a na kterém místě se našel, což jsem na všech udáních vrstvy a dne nalezení zaznamenal. Nabyl jsem tím za krátký čas takové zkušenosti, že jsem mohl dle barvy a zevnějšku s velkou pravděpodobností o každém předmětu říci, z které vrstvy pochází.

Tento způsob kopání, nazvu je stupňovým, byl však na újmu rozhledu, čemuž jsem hleděl pečlivým zapisováním každého důležitějšího nalezu a všech okolností, jakož i častým měřením a kreslením přířezů odpomoci. Při větších předmětech pak musila obezřetnost nedostatek metody nahraditi.

V prázdninách a někdy, když jsem mohl celé dny v Šipce při práci strávit, jakož i v zadní úzké části jeskyně, odchýlil jsem se od dřívější metody, prokopáváje jednotlivé vrstvy ve větších částech, což mělo tu výhodu, že se více předmětů z téže vrstvy najednou vykopalo a já tím většího rozhledu nabyl, jakož i že se mohly téměř všechny věci z hlinitého obalu pohodlně a neporušeně vybírat. Na velký prospěch nám bylo, že jsme se ve světlých klenbách Šipky, až na malou výminku v zadní části, bez umělého osvětlení obejítí mohli.

Nános čím dále od vchodu tím více mohutněl a dosáhl pod zadním otvorem přední klenby výše 3 m. Zároveň množily se také vrstvy a napočítal jsem jich dle barvy šest i osm. Pod žlutou hlínou, tvořící druhou vrstvu, která na některých místech tenkými pruhy popela a uhlí přerušena byla, následovaly za sebou shora dolů: žlutozelená, černá, šedá, tmavozelená, žlutozelená, bledozelená. 8. června 1879 — 2 m od vchodu: šedá, černá, zelená, černá, šedozeleň. 3. července 1879 — 4 m od vchodu: šedozeleň, žlutozelená, šedozeleň, černá, šedá, zelená.

Poněvadž téměř všechny kosti z vrstev zelených jsou dravci ohlodány mám za to, že povstání těchto vrstev hlavně dravým šelmám připočítá dlužno, které zavlekše svou kořist do Šipky, zde ji požíraly a bezpochyby také v jeskyni svůj pelech měly. Z uvedeného pořadí jednotlivých vrstev také seznáváme, že člověk diluviální se s dravými zvířaty v obývání Šipky střídal, při čemž jemu bylo bezpochyby mnohdy krvavý boj podstoupiti.

Kosti jakož i ostatní věci ze spodních, hlavně kulturních vrstev byly v celé přední části Šipky jakož i v propadlině omlety, jakoby uměle hlazeny, následkem čehož mnozí znalci, jímž jsem některé z těchto nálezů k posouzení zaslal, za lidské výrobky je považovali. Jen tam, kde voda tekoucí neb vířící, jejíž působnosti jedině omletí neb obroušení lze přisouditi, aneb kde rozličnými překážkami prudkosti své pozbyla, totiž pod velkými kameny, u stěn a ve výklencích, zůstalo vše neporušeno s původními ostrými hranami.

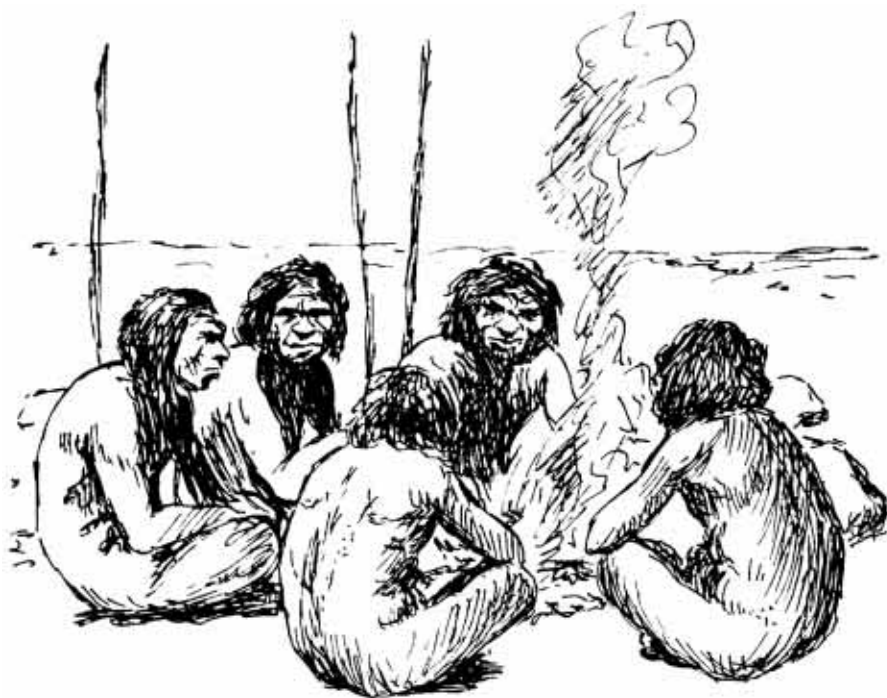
Na takovém chráněném místě, v koutě před poboční, „Jezevčí děrou“, 12 m od hlavního vchodu, nalezl jsem zbytky velkého, z větší části ještě zachovalého ohniště s opálenými kameny kolem ležícími. Průměr jeho obnášel asi 2 m. U samé stěny na levé straně leželo ve vrstvě popela a uhlí skoro 2 000 kusů ostrých křemenců ve všech stupních zpracování; pouhé odštěpky, nahodilé odpadky, tak zvaná jádra či nucleje, z nich kamenné třísky se odštěpávaly, nepodařené neb přeražené nástroje a také několik nástrojů povedených a upotřebovaných.

Mezi těmito zbytky předpotopní dílny na kamenné nástroje nacházely se spálené neb jen opálené kosti jeskynního medvěda, nosorožce, tura a mamuta, dále pak rozštípané kosti a zuby těchto zvířat a jeskynního lva, hyeny a vlka, koně a jelena. Zvířecí zbytky tyto byly dílem omlety, dílem v původním stavu zachovány.

Jako zvláštnost uvádím z těchto nálezů 35 cm dlouhý konec mamutího kla, jenž bezpochyby člověku za zbraň neb nástroj sloužil a malou stoličku taktéž mamutí, jež z jisté strany omylem zvláštnímu malému tvaru diluviálního slona „*Elephas minimus* Siebel“ nazvanému přisuzována byla. Stolička tato 54 mm dlouhá a 22 mm široká, sestávající ze sedmi lamel (plástů) jest však, jak jsem pozdějším studiem a výzkumy přesvědčil, druhá z mléčných stoliček z levé dolní skráně mamutího telete.

Za tímto ohništěm na začátku Jezevčí díry nalezen úlomek spodní čelisti člověčí, nejznamenitější a vedle důležitý důkaz existence předpotopního člověka v Šipce, o kterémž nálezu později obšírně promluví.

Jezevčí díra byla nánosem téměř vyplněná, jednotlivých vrstev nebylo lze však rozeznat, ač kostí a výrobků lidských se tam hojně nalézalo. Prokopavše se úzkou děrou až k zevnějšímu otvoru, jenž ohromným balvanem pokryt byl, nemálo jsme byli překvapeni, nalézající zde na stráni pod trávníkem tytéž omleté kosti diluviálních zvířat, tytéž kamenné nástroje jako uvnitř Šipky, kromě toho ale parohy sobí, nožky z pazourku, střepy hlíněných nádob a novověké kosti domácích zvířat, zejména prasečí. Patrně sem zanesla diluviální zbytky ze Šipky voda a mladší splaveny snad z temene nad Šipkou, ač není nemožno, že člověk pravěký místo v chladné Šipce někdy také tu na výsluní tábořil. Podotýkám, že se na blízkou zabořený snad zadní otvor hlavní chodby nalézá.

Vzpomínky Vojtěcha Petráše

část VIII.

Moje dětství

Úvodem použiji parafrázi, tj. vyjádřím jinými slovy myšlenku švýcarského pedagoga Pavla Diesterwega (v devatenáctém století) : „Kdyby měšťáci věděli, co to je, dětství v le-se.“

Moje parafráze zní: „Kdyby štramberští (a jiní) občané věděli, co to je, prožít dětství ve Štramberku na Skalce.“

Západy slunce. Jako studentík jsem se dověděl, že nejkrásnější západy slunce jsou v italských Dolomitech. Po nich totéž platí ve Štramberku. Ze všech štramberských lokalit je západ slunce nádherný.

Vápencové skály a skalky obkličovaly náš dvorek a zadní štít naší dřevěnice č. 143, která je v seznamu památek lidové architektury Ministerstva kultury České republiky.

Výhlídky z chalupy a ze zahrádky směřovaly na Kotouč, Plaňavu, Dolca, Zámecký kopec, Starou věžu, Štramberskou trubu, Libotín, mlýn u „řiky“ Sedlničky, kostelík Svaté Kateřiny, vesnici Rybí, panoráma štramberského náměstí a pohled na druhou skalku.

Květena Štramberka. Vápenomilná květena štramberská mě zajímala od raného dětství, i když jsem ji nedovedl tehdy pojmenovat.

Pět dřevěných chalup pod námi a nad námi! Za takových okolností je těžko nekreslit a nemalovat.

Také bylo těžko kreslit, protože papír na kreslení byl vzácností. Musel jsem čekat, až cukr a mouka z papírových pytlíků se zkonзумují.

Mrzí mě, že všechny kresby a školní sešity, uložené v almaře na půdě, časem zmizely.

Ze svého raného dětství si pamatuji jenom příhodu z 20. září roku 1918. Naše matka nás vedla odpoledne na Zaskalčí trhat šupjanky (spisovně šípky). Když jsme po návratu stáli pod schody u naší chalupy, poštovní doručovatel předal mamce telegram. Kolem nás šel právě strýc Josef. Ten přeložil německý telegram: Vojín Augustin Petráš zemřel ve vojenském lazaretu v Chebu. Matka strnula jako solný sloup, bratr (9 let) se rozplakal, já (6) a moje sestra (5 let) jsme nic nechápali. Později jsme porozuměli: Otec musel v srpnu r. 1914 narukovat do první světové války na rozkaz rakouského císaře pána. Čtyři roky se trmácel po frontách karpatských a italských. Jen 28 dní chybělo do konce války. Náš otec pracoval před válkou v lomu Kotouč jako kameník. Když přešel na práci vrtaře, měl větší výdělek. Těšil se, že naši chalupu přestaví. K tomu nedošlo.

Matka, válečná vdova, se o nás tři, válečné sirotky, postarala sama. Měla starý šicí stroj a šila na něm jednoduché košile a jiné prádlo pro nenáročné zákazníky.

Chodil jsem do obecné školy na náměstí. Těch obecných pět roků a dva roky studia na Reálném gymnáziu v Příboře byly dobou, kdy jsem pásal kozy. Nejdříve jsem vodil na pastvu starší sánskou kozu. Byl jsem proti ní slaboch. Vážila asi 70 kg, vysoká byla 80 cm (v koutku), měla bílou srst a dávala denně něco přes 5 litrů mléka. Oslovoval jsem ji: Stará! Staru! Pásl jsem ji na Čupku, v kamenárce, na Zaskalčí a výjimečně na okraji Bílé hory. Celá cesta na pastvu vedla do kopce. Nechal jsem Staru, aby šla přede mnou, a já se přizpůsobil jejímu tempu. Jednou se zastavila, obrátila se proti mně a zlověstně zamručela jako zlý pes. Zastavil jsem se a připravil se na obranu. Nebylo třeba. Jenom mi dala najevo,

že ona je víc než já. Neměla rohy. Měla na čele dva hrboly. Ty jí stačily, aby se na Čupku trkala s rohatou kozou. Nevadilo jí, že má hrboly do krve odřené. Dvakrát se mi stalo, že mamka mě před večerem poslala zpátky, protože koza není nakrmená. Nerad jsem se vracel. Ale protože kozy nejraději požírají listí keřů a stromů, přivedl jsem ji k lípě a nakrmil ji chytrým způsobem. Jak? Tak, jak jsem to nakreslil.

Chvála štramberského nářečí (pokračování)

Vojtěch Petráš

V Gebauerově Mluvnici české čteme, že český jazyk má tři podoby:

1. **Spisovná čeština**, používaná vzdělanými občany pro knihy, noviny, školy, úřady a kulturní akce.
2. **Obecná čeština**, kterou se mluví v českých městech a která je nejrozšířenější.
3. **Nářečí, čili dialektu**, jimiž se mluví na Moravě ve vesnicích a menších městech.

Nářečí mají pro ochranu a stálost spisovné mluvy mimořádný význam. Nářečí brání zavádět do češtiny nevhodná nová slova, nepěkné výrazy, obrušování slov, nesprávné větné vazby a jiné závady.

V minulém století ocenil štramberské nářečí profesor Masarykovy univerzity v Brně František Trávníček jako vzácnou staročestinu.

V Lidových novinách v článku nazvaném **Nevážnost ke spisovné mluvě** hájil právo Moravanů a Slezanů na vývoji a ochraně spisovné výslovnosti. Tehdy totiž univ. prof. dr. Bohuslav Hála napsal, že správná čeština vychází jenom z Prahy a že moravská výslovnost „zní pražskému uchu cize a rušivě.“ U slov psaných shoda, shoditi, sháněti vyžaduje výslovnost schoda, schoditi, scháněti, schlédnout ... František Trávníček hájí moravskou výslovnost **zh**, tedy zhoda, zhoditi, zháněti, zhlédnout ... protože je zřetelnější a bezpečnější. Prohlašuje, že je mu zcela lhostejné, co si o moravské a slezské výslovnosti myslí Pražáci. Pro ně existují jen Moraváci, nikoli Moravané, a o těch mají Pražáci vůbec představu nepříliš lichotivou. Fr. Trávníček je pevně přesvědčen o tom, že Pražané jsou na hony vzdáleni tomuto nevážnému pojetí, které uvádí fonetický odborník v tak vážné otázce, jako je výslovnost spisovného jazyka, cenného kulturního nástroje celého národa.

Obdivoval jsem jemnou toleranci pana Fr. Trávníčka. Já chci chválit „Štramberské nářečí“, a proto musím být poněkud ostřejší.

Tedy:

1. Spisovný jazyk, spisovná řeč nemusí pocházet z hlavního města. Spisovná řeč antických Římanů byla latina. Spisovná italština pochází z Florencie, o to se zasloužili dva slavní středověcí básníci.

2. Pan profesor Hála zásadně odmítá moravskou a slezskou výslovnost **zh** a uznává pražskou výslovnost **sch**, tedy ne zhoda, zhody, zhoditi, zhladit ..., ale schoda, schody, schoditi, schladit ...

Učili jsme se, že změny se vyjadřují předponou **z**. Jestliže někdo sníží svou tělesnou váhu o 10 kg, tedy zhodil deset kg. Jestliže někdo zbledne, změní svou tvář. Kdysi jsem se pobavil, když mladý muž chtěl napsat, že něco smodralo. On sám zmodral.

Odmítnout dvojhlásku **sch** (nezněléou sykavku **s** a neznělé hrdelní **ch**) lze vysvětlit germanizací. Němci totiž nevyslovují hlásku **h** uvnitř slov. Např. slovo stehen se vyslovuje stén. Musí-li to **h** vyslovit, řeknou aspoň **ch**. Hlásky **ch** je neznělá, proto se znělé z přizpůsobí na neznělé **s**. Říkáme ostré (šarfes) **es**.

Když před sto lety pražský Němec měl doma říct své české manželce „zhodit“, vyslovil aspoň „schodyt“.

Když před stopadesáti lety v Liberci (Reichenberg) Němka měla doma vyslovit „Zháním vánoční nákup“, její český manžel jí to řekl česky a ona po něm „scháným“.

Když mi před 80 lety náfuca řekl: „Nemáš šajnu“, odvětil jsem: „Máš pravdu. Šajnu nemám a nechci mít. Ale mám dobré zdání a pochopení.“

Neznám štamgasty, ale velmi dobře znám denní hosty, stálé hosty, pravidelné hosty, věrné a další hosty.

V TEST SERVISU dne 1. srpna 2003 jsem četl, jak se žije štamgastovi v našich hospodách. Ve třech sloupcích textu jsem napačítal 17 – krát štamgasty v různých pádech.

Jednou v zimě jsem slyšel, že dvě naše celebrity byly v Alpách. Obě měly na hlavách kšiltovky. Jedna měla kšiltovku s kšiltem dopředu, druhá však měla kšiltovku s kšiltem dozadu.

Nyní obrátím velice velmi.

Německý slavný básník Johann Wolfgang Goethe oceňoval bohatství a bohatost slovanských jazyků a litoval, že neovládá ruštinu. Mohl by skládat jemně, citově, vzácné básně. Měl pravdu. Představme si, jak by asi kromaňonec překládal do kromaňonštiny tyto jazykové skvosty:

Zavíral a zavřel,
přivíral a přivřel,
dovíral a dovřel,
otvíral a otevřel,
nezavíral a nezavřel

...

